

Sınıf Öğretmenlerinin Türkçe Derslerinde Kültürel Öğeleri Kullanma Durumlarının İncelenmesi

Özgür BABAYİĞİT*

Öz

Bu araştırmanın amacı, sınıf öğretmenlerinin Türkçe derslerinde kültürel öğelerden yararlanma durumlarını belirlemektir. Araştırma 2017 yılı nisan ayında gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın katılımcılarını Yozgat il merkezindeki bir devlet ilkokulunda görev yapan dokuz sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Sınıf öğretmenleri ile görüşme yapılmıştır. Görüşmeler ses kayıt cihazına kaydedilmiştir. Kaydedilen görüşmeler, araştırmacı tarafından bilgisayar ortamında yazılı hale getirilmiştir. Araştırma sonucunda, sınıf öğretmenlerinin bireysel farklılıklar göstermekle birlikte kültürel öğeleri Türkçe derslerinde orta sıklıkla kullandıkları belirlenmiştir. Sınıf öğretmenlerinin Türkçe derslerinde en çok kullandıkları kültürel öğenin masal olduğu tespit edilmiştir. Sınıf öğretmenlerinin Türkçe derslerinde en az kullandıkları kültürel öğenin ise efsane olduğu belirlenmiştir. Masalların çocuğun hayal dünyasına hitap etmesi, ilgi çekici olması nedeniyle sıklıkla kullanıldığı düşünülmektedir. Sonuçlar ile ilgili olarak önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: sınıf öğretmeni, Türkçe, kültür, masal, destan

Investigation of Primary School Teachers' Use of Cultural Items in Turkish Lessons

Abstract

The aim of this research is to determine the extent of primary school teachers' utilization of cultural items in Turkish classes. The research was conducted in April, 2017. Participants of the study consist of nine primary school teachers working in a state primary school in the central district of the Yozgat province. Interviews were held with primary school teachers. The interviews were recorded. The recorded interviews were transcribed by the researchers in computer environment. As a result of the research, it was determined that primary school teachers used cultural items in moderate frequency in Turkish classes while showing individual differences. It was determined that the most frequently used cultural teaching material primary school teachers used was tale in Turkish classes. It was determined that primary school teachers' least used cultural item in Turkish classes was legend. It is thought that as tales appeal to children's imagination and are interesting, they are used frequently. Based on the results, suggestions were made.

Keywords: primary school teacher, Turkish, culture, tale, epic

Giriş

Kültür bir milleti oluşturan yapı taşlarından biridir. Eğitimin amaçlarından biri, yeni nesillere milli kültürü aktarmaktır. Bu konuda görev ve sorumluluğu bulunan biz eğitimcilerin, kültürel öğelerimizi eğitim ve öğretimde kullanmamız bir zorunluluktur. Yeni nesillere kültürümüzü en iyi, en

* Yrd. Doç. Dr., Bozok Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü. Yozgat. e-posta: ozgur.babayigit@bozok.edu.tr

doğru ve öğrencilerin içselleştirmelerini sağlayarak öğretmek başta aileler sonra ise eğitimcilerin sorumluluğundadır. Yapılan bu araştırmada öncelikle kültür konusu üzerinde durulmuş, sonra dil ile kültür ilişkisi açıklanmaya çalışılmış ve son olarak Türkçe derslerinde kullanılacak bazı kültürel öğeler açıklanmıştır.

Kültür, en genel anlamıyla toplumun maddi ve manevi alanda ortaya koyduğu tüm eserlerdir. Toplumların gelenek-göreneklere, yaşam biçimleri, inançları, dili, kullandıkları araç gereçleri, sanat anlayışı vb. kültürü oluşturmaktadır (Koç, 2007, s. 8). Kültür, bir toplumun tarihsel süreçte ürettiği ve nesilden nesile aktardığı her türlü manevi ve maddi özelliklerin tümüdür (Küçük, 2012, s. 15). Kültür, insanlar tarafından meydana getirilerek doğaya eklenmiş donatmalar bütünüdür (Çobanoğlu, 2012, s. 3). Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içerisinde yaratılan tüm maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, yeni nesillere iletmede kullanılan, insanın çevresine egemenliğini gösteren araçların bütünü, ekin, hars (TDK, 2017). Kültür, insanın bir toplum üyesi olarak edindiği bilgi, sanat, inanç, hukuk, ahlak ve törelere her türlü beceri ve alışkanlıkları içeren karmaşık bir bütündür (Güvenç, 1979, s. 58).

Milletlerin kültür aktarımı dil ile olmaktadır. Gelecek kuşaklara kültürün aktarımının temel taşı dildir (Kaplan, 2011, s. 151). Toplumların asırlar boyu maddi ve manevi alanda ürettiği eserler gelecek kuşaklara dil sayesinde aktarılmaktadır (Koç, 2007, s. 8; Shaul ve Furbee, 1998, s. 1). Dilbilim alanındaki görelilik hipotezine göre dil ile kültür arasında güçlü bir etkileşim söz konusudur (Göktuna Yaylacı, 2012, s. 35). Dil, kültürün maddî olmayan ögesidir (Öztürk, 2004, s. 10-11). Tüm milletler dilini ve kültürünü asırlar boyunca yoğurmaktadır. Her milletin dili, milletin yaşamış olduğu tarihin özetidir (Kaplan, 2011, s. 152). Dil ve kültürün değişmesinde önemli bir etkende kitle iletişim araçlarıdır (Eriş, 2012, s. 28). Kültürü öğrenme sürecinde dilin ayrı bir önemi bulunmaktadır (Güneş, 2007, s. 27).

1739 sayılı Milli Eğitim Kanununun 2. Maddesinde “Türk Millî Eğitiminin genel amacı, Türk milletinin bütün fertlerini; ...Türk milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren;... yurttaşlar olarak yetiştirmek” hükmü yer almaktadır. Türkçe Dersi (1-5.Sınıflar) Öğretim Programının (MEB, 2009, s. 12) genel amaçları içerisinde

- Kişisel, sosyal ve kültürel yönlerden gelişmelerini sağlamak,
- Millî, manevi, ahlaki, tarihî, kültürel, sosyal, estetik ve sanatsal değerlere önem vermelerini sağlamak; millî duygu ve düşüncelerini güçlendirmek,
- Yazılı ve sözlü ürünlerle Türk ve dünya kültürünü tanımalarını sağlamak maddeleri yer almaktadır.

Sınıf Öğretmenlerinin Türkçe Derslerinde Kültürel Öğeleri Kullanma Durumlarının İncelenmesi

Bunun yanı sıra Türkçe Dersi (1-5. Sınıflar) Öğretim Programının (MEB, 2009, s. 143) zorunlu temaları olan Atatürk temasında içerik önerileri arasında Milli Kültür; Değerlerimiz temasında içerik önerileri arasında Türk kültürü (bayramlar ve törenler, türkü, halk oyunları, vatan, kahramanlık, bayrak vb.) yer almaktadır. Ayrıca Türkçe Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programı (MEB, 2015, s. 5) genel amaçları arasında şu maddeler yer almaktadır:

- Kişisel, sosyal ve kültürel yönlerden gelişmelerini sağlamak,
- Millî, manevi, ahlaki, tarihî, kültürel, sosyal, estetik ve sanatsal değerlere önem vermelerini sağlamak; millî duygu ve düşüncelerini güçlendirmek,
- Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla millî ve evrensel değerleri tanımalarını sağlamaktır.

İlköğretim Türkçe Öğretiminde Yararlanılabilecek Kültürel Öğeler

Ninni

Ninni, bebeklerin uyumasına yardımcı olmak için söylenen türküdür (TDK, 2017). Ninniler, çocukları ve bebekleri uyutmak için eski zamanlardan beri söylenen, çoğunlukla türkü formatındaki sözlü halk ürünleridir. Ninniler genellikle anonimdir. Bunun yanı sıra ninniye söyleyen kişi o anda kendi duygularını aktaran ninniler de yaratıp söyleyebilir. Bu nedenle ninnilere anne şarkıları da denilmektedir. Ninni, bebek ile anne arasında iletişim aracı görevi de yapmaktadır. Anneler ninniler aracılığıyla bebekleriyle dertleşmektedir. Anneler sevinçlerini, acılarını ninnilerle paylaşmaktadır. Ninni bebeğe ezgisiyle, söyleyene sözleriyle ruh dinginliği vermekte, önemli bir psikoterapi yerine geçmektedir (Helimoğlu Yavuz, 1998, s. 70).

Ninnilerin İlköğretim Türkçe Öğretiminde Kullanımı

Ninnilerin ilk bakışta bebekleri uyutma, dinlendirme ve pasif hâle getirme gibi bir işlevi olduğu düşünülmektedir. Fakat bebeğin dil, düşünce, sosyal, kişilik, müzik/ritmik gelişimini destekleyen ilk öğrenci/öğretmen tecrübesi olduğu sonucuna varılabilmektedir. Ninnilerde dil uyumunu sağlamak amacıyla farklı söz sanatlarından, kafiye ve ölçüden yararlanılmaktadır. Bu sebeple ninnilerin anadilin öğrenilmesine büyük katkılar sağladığı söylenebilmektedir (Kabadayı, 2009, s. 278). Çocuk henüz beşikteyken ninnilerin ezgisinden etkilenmektedir. Özellikle kız çocukları üç yaşından itibaren bebekleriyle oynarken ninnileri söylemektedirler. Böylelikle ninnilerin basit ezgileri bebeklerin ve çocukların şiir ve müzikle tanışmalarını sağlamaktadır. Ninnilerin resimlendirilmesiyle hazırlanan kitaplar, özellikle okumaya yeni başlayanlar için zevk alınacak materyallerdir (Demiray, 1977, s. 18-19). Ayrıca ninnilerden ilk okuma ve yazma öğretiminde faydalanılmaktadır. E sesinin hissetme aşamasında kullanılmaktadır.

Efsane

Efsane, eski çağlardan beri söylenen, olağanüstü olayları ve varlıkları konu edinen hayalî hikâye, söylencedir (TDK, 2017). Efsanelerin en önemli işlevi bir toplumdaki yaygın halk inançlarını kökleştirmek, bir inanç çekirdeğini birçok “tarihî” veya “tarihîleştirilmiş” olaya bağlayarak törensel hâle getirmek (ritüelleştirmek) ve bu törensel kutlamalarla geniş bir gelenek çevresi meydana getirmek ayrıca mevcut gelenek çevresinin devamını sağlamaktır. Nakledilenlerin gerçek olduğuna inanış efsaneleri bir başka sözlü edebiyat türü olan ve esasen içeriğinin gerçek olduğuna inanılmaması veya “yalan” yahut “kurgu” olarak düşünülen masal türünden ayırır. Efsanelerde, tabiatüstü “aşkın” güç veya güçlerin tecelli ettiği olayların bağlı olduğu gizli ve esrareniz bir âlem vardır. Bu âlemin sırlarına hiçbir zaman tam olarak erişilemez. Bu bağlamda, yukarıda işaret edildiği gibi gerçeklik unsurunun yanında olağanüstülük ve kutsallık da efsanenin sahip olduğu unsurlardandır. Bir başka ifadeyle, efsanenin temelinde inanç unsuru mutlaka bulunmaktadır (Çobanoğlu, 2012, s. 120).

Efsanelerin İlköğretim Türkçe Öğretiminde Kullanımı

Efsanelerde yer alan konular, öğrencilerin hayal dünyalarını ve anlama becerilerini geliştirir. Öğrencilerin zihinsel becerilerine katkı sağlar. Efsanelerde yer alan olağanüstü varlıklar, öğrencilerin okuma isteğini artırır, onlara okuma sevgisi aşılar. Okunan efsaneyle ilgili bir resim yapılması, anlama ve anlatma becerilerine katkı sağlar. Öğrencilere Türkçe dersi kapsamında verilecek ödevlerle, hem öğrencilerin araştırma becerileri hem de yazma becerileri gelişir.

Destan

Destan, tarih öncesindeki tanrı, tanrıça, yarı tanrı ve kahramanlar gibi olağanüstü olayları konu edinen şiir, epodur (TDK, 2017). Destanlar toplumların yazı öncesindeki çağlarında oluşmuş doğaüstü kahramanlarla, olağanüstü olaylarla yüklü olan, öyküleyici özellikler gösteren uzun şiirlerdir. Destanlar, eski çağlarda ezgiyle söylenmiş ve çoğunlukla nazımla düzenlenmiştir. Destanlar Epik şiirin en güzel örnekleridir. Destanlarda olağanüstü olaylar, doğaüstü kahramanlar, tanrılar savaşlar yapmaktadır. Bunun yanı sıra eski çağlardaki insanların inanış, yaratılış, varoluş konularındaki düşünceleri destanlarda yer almaktadır. Ayrıca, toplumların özlemleri ve düşleri destanlarda dile getirilmektedir (Pilancı, 1998, s. 34). Destanlar milletlerin tarihine ışık tutan önemli kaynaklar arasında yer almaktadır (Pilancı, 1998, s. 36).

Destanların İlköğretim Türkçe Öğretiminde Kullanımı

Destanlar bir kültürün öz varlıklarıdır. Türkçe öğretiminde destanların kullanılması öğrencilerin kültür bilinçlerini artıracaktır. Destanlar ile milli birlik ve beraberlik duyguları öğrencilerde daha iyi yerleşir. Destanlar öğrencilerin hayal dünyalarını geliştirir, anlama becerilerini artırır. Ayrıca tarih bilinci açısından da destanların önemli bir yeri vardır.

Masal

Masal, çoğunlukla halkın ürettiği, hayal ürünü, sözlü kültürde yaşayan, genelde insan, hayvan, cadı, dev, cin, peri gibi varlıkları konu edinen olağanüstü olayları içeren edebî türdür (TDK, 2017). Masallarda gerçek mekân ve zaman kavramı yoktur. Bazı masalarda gerçek yer adlarından söz edilse bile bunların kullanımı masalı, o kendine has masal dünyası ve ülkesi kavramından kopararak gerçek hayata bağlayacak nitelikte değildir. Bu yer adlarının masalın anlatımında herhangi bir katkısı ve önemi yoktur. Aynı şekilde zaman kavramı da belirsizdir. Gerçek anlamda bir masalın nerede ve ne zaman olduğuna dair hiçbir bilgi bulunmamaktadır. Bu özellikler masalın tür belirleyici özellikleri olarak son derece önem kazanmaktadır. Bu şekilde bilgilere sahip metinler bulunduğu zaman bunların masal türünden çok efsane türüne yakın olduğu anlaşılır (Çobanoğlu, 2012, s. 134).

Masalların İlköğretim Türkçe Öğretiminde Kullanımı

Masallar, üç bölümden oluşmaktadır. Bunlar; 1. Giriş bölümü: masal başı veya döşeme denilen ve tekerlemeden oluşmaktadır. 2. Gelişme ya da gövde bölümü: olayın anlatıldığı asıl bölümdür. 3. Sonuç bölümü: tekerleme ile bitmektedir. Çocuğu eğitme sürecinde masalın, milli ve evrensel değerlerin benimsetilmesinde ve aktarılmasında katkısı büyüktür. Çocuğun hayal dünyasını geliştirilmesi, soyut kavramların algılaması yeteneğiyle dili kullanma becerilerinin geliştirilmesinde önemlidir (Karatay, 2007, s. 470). Türkçe derslerinde masal anlatma, hikâye okutma, okuduklarından ve dinlediklerinden anladıklarını, yaşadıklarından edindikleri deneyimleri arkadaşlarıyla paylaşmalarını sağlayacak etkinliklerle öğrencilerin temel dil becerilerini kazanma ve geliştirme ortamı bulmalıdırlar. Anlama ve anlatma öğrenme alanlarına yönelik etkinliklerle kazanılacak dil deneyimleri sadece becerilere yönelik sağlam bir temel oluşturulamamakta aynı zamanda Türkçenin doğru, güzel ve etkili kullanımının ilk deneyimleri de kazandırılmış olmaktadır (Göçer, 2010, s. 361).

Türkü

Türkü, halk ezgileriyle bestelenmiş ve hece ölçüsüyle yazılmış manzumedir (TDK, 2017). Bir ezgi ile söylenen halk şiirine türkü denilmektedir. Türküler 2-4 dizelik bölümlerden oluşmaktadır. Bu bölümlere bent adı verilmektedir. Genelde bu bentler, sözleri ve ezgisi değişmeden tekrarlanan, kavuştak adı verilen dizelerle birbirine bağlanmaktadır. Kavuştaklar genelde 1-4 dizeden oluşmaktadır (Helimoğlu Yavuz, 1998, s. 66). Türküler aşk, sevgi, gurbet, ayrılık gibi konuları içermektedir. Türkü konusunda anılması gereken büyük ustalardan birisi de Neşet Ertaş'tır.

Türkülerin İlköğretim Türkçe Öğretiminde Kullanımı

Türkçe derslerinde kullanılacak türkülerle, dersler daha ilgi çekici hale gelecektir. Türkü ile öğrencilerin dinleme becerileri gelişecektir. Türkülerde yer alan sözlerin öğrencilere dağıtılması ile, öğrencilerin kelime hazineleri gelişecektir. Türkü dinleme esnasında kurulan hayallerle öğrencilerin

hayal dünyaları zenginleşecektir. Türkçe dersinde verilecek yöresel bir türküyü araştırıp bulma, sınıfta sunma ödeviyle; öğrencilerin araştırma, dinleme, konuşma becerileri gelişecektir.

Türküler ile öğrenme ortamları zenginleştirilebilir. Öğrenmeler esnasında ne kadar fazla duyu organı işe koşulursa öğrenme o kadar kalıcı olur. Bu özelliğinden dolayı türkülerden yararlanılabilir. Örneğin, 18 Mart Çanakkale Şehitlerini Anma Gününde söylenecek Çanakkale Türküsü, öğrencilerin bu günü daha iyi anlamlandırmalarına katkı sağlayacaktır.

Tekerleme

Tekerleme, ses benzerlikleri ile uyaklardan faydalanılarak oluşturulan secili-kafiyeli ve belli bir konusu olmayan, çoğu zaman önemli bir bölümü anlamlı da olmayan ses ve sözlerin akışı bakımından şiirimsi bir türdür. Bir kısım tekerlemelerse tamamen nesir şeklindedir ve hayal ürünü unsurların veya tasarımların öne çıktığı iç kafiyeye önem veren uzun metinlerdir. Tekerlemenin en önemli niteliği, herhangi bir konusunun olmayışıdır. Tekerlemeler taşıdıkları yapısal ve tematik özelliklerden ziyade icra bağlamlarında taşıdıkları işlevsel özellikleriyle kendilerini tartışmasız bir biçimde ortaya koyup kabul ettiren sözlü edebiyat türüdür. Tiyatroda gonga benzer bir ihtiyaçtan doğan tekerlemeler, “yuvarlak bir şeyi hareket ettirip yürütmek” manasındaki maddi karşılığı ile uygunluk göstererek hangi türde ya da birlikte yer alıyorsa onu başlatıp harekete geçiren bir işlev yüklenmekte olduğu söylenebilir. Dolayısıyla tekerleme türü kendi başına kullanıldığında kişinin veya kişilerin dil kullanımları ve fonetik olarak birbiri ardınca kullanımları zor olan sesleri kullanabilme yeteneğini ortaya koyan ve kişileri bu yolla yarıştıran boy ölçüştüren bir ölçüt veya yarışma şekline dönüşmektedir (Çobanoğlu, 2012, s. 88).

Tekerlemelerin İlköğretim Türkçe Öğretiminde Kullanımı

Öğrencilerinin zevkle okuyup dinleyip söyledikleri edebî ürünlerden biri tekerlemelerdir. Öğrencilerin konuşma becerilerini geliştirmelerinde tekerlemelerle yapılan dil egzersizleri önemli işlev görebilmektedir. Tekerleme sayesinde öğrenciler daha akıcı ve rahat konuşma becerisi kazanabilirler. Söylenişindeki şaşırtmaca ve seslerdeki ahengin müzikalitesi, öğrencilerine tekerlemeler üzerinden yürütülen etkinliklere sevekle katılmalarını sağlayacaktır. Temel dil becerilerini geliştirme yanında anlama, sınıflama, sıralama, uygulama gibi üst düzey zihinsel becerileri kullanma becerisini de kazanırlar. Tekerlemeler, eğitim ortamlarında kullanıldığı takdirde çocukların zihinsel ve dilsel becerilerinin gelişiminde önemli bir işleve sahiptirler (Göçer, 2010, s. 351).

Atasözü

Atasözü, uzun gözlem ve deneyimlere dayanılarak söylenen ve halka mal olmuş, öğüt verici nitelikte sözler, deme, sav, mesel, darbimeseldir (TDK, 2017). Anlatım içerisinde, belirli nedenle söylenmiş; o sırada anlatılmak istenilen duygu, düşünceyi güçlendirerek vurgulayan kısa ve özlü söz

Sınıf Öğretmenlerinin Türkçe Derslerinde Kültürel Öğeleri Kullanma Durumlarının İncelenmesi

kalıplardır. Anlatımı renklendirmekte ve güçlendirmektedir. Atasözleri kesin ve yalındır. Bazıları ölçülü ve uyaklıdır. Atasözlerinin belirtilen özelliği akılda kalmasını kolaylaştırmaktadır (Helimoğlu Yavuz, 1998, s. 79).

Atasözlerinin İlköğretim Türkçe Öğretiminde Kullanımı

Atasözleri, edebî bir tür olmamalarına rağmen özellikle söyleyişimizi kuvvetlendirme, fikirlere kuvvetli kanıt oluşturma, az cümle ile öz ifade kurabilme bakımından konuşma ve yazma eğitiminde kullanılmaktadır. Merak ve ilgi açısından dinleme eğitiminde kullanılmaktadır. Metinlerdeki söyleyişi daha anlamlı duruma getirerek, vurgu ve tonlamayı kolaylaştırma bakımından okuma eğitiminde kullanılabilir ürünlerdir (Baş, 2002, s. 62). Atasözleri, öğrencilerin dinlemeye odaklanmasını, konuyu daha iyi anlamasını sağlamaktadır (Baş, 2002, s. 63). Okuma eğitiminde atasözlerinden farklı şekillerde faydalanmak mümkündür. Öğrencilerden karşılaştıkları veya çevrelerinde kullanılan atasözlerini defterlerine yazmaları ve bu atasözleriyle ilgili metinler hazırlayarak arkadaşlarıyla paylaşmaları istenebilir. Öğrencilere özellikle hikâyesi olan atasözleri bulunarak sınıfta okunabilmektedir (Baş, 2002, s. 64). Atasözleri dilin doğru kullanımını, akıcılığı ve fikir zenginliği sağlamaktadır. Atasözleri çalışmalarda yardımcı unsur gibi kullanılabilir gibi, ana fikri öğrencilerce anlaşılacak şartıyla konuşma eğitimine katkı sağlamaktadır (Baş, 2002, s. 65).

Bilmece

Bilmece, bir şeyin adını söylemeden niteliklerini üstü kapalı bir şekilde söyleyerek o şeyin ne olduğunu bulmayı dinleyene veya okuyana bırakan oyun, muammadır (TDK, 2017). Bilmece, farklı doğa olaylarını, yaşama ait her olguyu, çeşitli çağrışımlarla tanımlamaktadır. Çoğu zaman yanıtları bu çağrışımlarda gizli, kalıplaşmış sözlerden oluşan, anonim sözlü halk edebiyatı ürünüdür (Helimoğlu Yavuz, 1998, s. 144). Bilmece sadece hoşça vakit geçirmek amacıyla üretilmiş bir eğlence aracı olan halk ürünleri değildir. Bilmece bunun yanı sıra insanların bilgilerini, düş güçlerini, çağrışımlardan hareket ederek bir sonuca varma becerilerini de sınan ürünlerdir (Helimoğlu Yavuz, 1998, s. 146).

Bilmecelerin İlköğretim Türkçe Öğretiminde Kullanımı

Bilmeceler, Türkçe sözcüklerin çok anlamlılığına örnek olan dilsel örneklerdir. Bilmecelerdeki ilginç benzetmeler ve ilginç buluşlar dikkat çekmektedir. Bilmeceler, şiirsel bir anlatımla, çocukları dille kurgulanmış bir zekâ oyununa davet etmektedir. Çocukları tüm bilgilerini sınamaya, olaylar, olgular ve kavramlar arasında anlamsal ilişki kurmaya yöneltmektedir. Çocuklar için sözcüklerle üretilmiş bir oyun aracı olan bilmeceler, çocukların düş ve düşünce gücüne seslenen hayali bir dünya sunmaktadır (Sever, 2008, s. 148).

Fıkra

Fıkra, kısa ve özlü anlatımı olan, nükteli, güldürücü hikâyeciktir (TDK, 2017). Bir konudaki görüşü, düşünceyi mizahla insanları gülümseterek anlatma amacıyla söylenmiş kısa, özgün halk ürünleridir (Helimoğlu Yavuz, 1998, s. 80). Mizah ve zekânın uyumundan doğan fıkralar, bireylerin hayata ve olaylara bakışını anlamak açısından önemli ipuçları vermektedir. Fıkralarla bazen söyleyemeyen veya eleştirilemeyen en zor şeyler, bir noktaya bağlanarak kolay bir şekilde söylenebilmektedir (Kotan, 2012, s. 1792).

Fıkraların İlköğretim Türkçe Öğretiminde Kullanımı

Öğrenme ve öğretme ortamlarında öğrencilere dinlenen fıkrayı kendi cümleleriyle kısaca anlatma, anlatılan fıkranın içeriğine uygun özgün ve eleştirel görüşler dile getirme, okunan ya da dinlenen fıkrayı canlandırma, fıkralarda geçen yeni kelime, atasözleri ve deyimleri tespit edip üzerinde çalışma gibi etkinlikler düzenlenebilmektedir. Bu gibi etkinliklerle öğrencilerin okuduğunu anlama ve anlatma becerileriyle üst düzey zihinsel becerilerinin geliştirilmesine çalışılır (Göçer, 2010, s. 256).

Sınıf öğretmenlerinin Türkçe derslerinde kültürel öğeleri kullanma durumlarının incelenmesini amaçlayan bu araştırmanın ana amacı sınıf öğretmenlerinin Türkçe derslerinde kültürel öğelerden yararlanma biçimlerini belirlemektir. Bu ana amaç doğrultusunda sınıf öğretmenlerinin Türkçe derslerinde kültürel öğeleri kullanma sıklıkları, amaçları ve kullanmalarının faydaları nelerdir sorularına cevap aranmıştır.

Konu ile ilgili olarak Baş (2002); Göçer (2010); Kabadayı (2009); Karatay (2007); Kotan (2012); Shaul ve Furbee (1998) tarafından çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Yapılan araştırmalar incelendiğinde, ağırlıklı olarak derleme türünde çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Ayrıca Türkçe derslerinde tek bir kültürel öğenin etkisinin incelendiği çalışmalar bulunmaktadır. Yapılan bu araştırma, sınıf öğretmenlerinin Türkçe derslerinde kültürel öğelerimizi kullanma sıklığını belirlemesi, derslerde kullanım amacının ve yararlarının ortaya konulması açısından önemlidir. Araştırma sonuçlarının başta Türkçe ders kitaplarını hazırlayanlar, Milli Eğitim Bakanlığında Türkçe dersi öğretim programını hazırlayan komisyonlar, aileler ve sınıf öğretmenlerine faydalı olacağı düşünülmektedir.

Yöntem

Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim (fenomenoloji) yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Olgu bilim deseninde farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanılmaktadır. Bize tümüyle yabancı olmayan, aynı zamanda tam anlamını kavrayamadığımız olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için fenomenoloji uygun bir araştırmadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006, s. 72). Olgu bilim insanların fenomenleri nasıl tecrübe

Sınıf Öğretmenlerinin Türkçe Derslerinde Kültürel Öğeleri Kullanma Durumlarının İncelenmesi

ettiklerinin metodolojik, özenli ve derinlemesine bir şekilde resmedilmesini ve betimlenmesidir (Patton, 2014, s. 104; Gliner, Morgan ve Leech, 2015, s. 97; Fraenkel, Wallen ve Hyun, 2011, s. 432). Bir başka tanımla fenomenoloji, bir fenomenin bireylerin ya da belli bir gurubun deneyimleri açısından tanımlanmasıdır (Christensen, Johnson ve Turner, 2015, s.408).

Araştırma Grubu

Katılımcıların seçiminde uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel, 2012, s. 92). Uygun örnekleme yöntemi araştırmaya hız ve pratiklik kazandırmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006, s. 113). Araştırmanın katılımcılarını Yozgat il merkezinde bir devlet ilkokulunda görev yapan 9 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Katılımcı sınıf öğretmenlerinin demografik özellikleri Tablo 1’de belirtilmiştir.

Tablo 1. Katılımcı sınıf öğretmenlerinin demografik özellikleri

Sıra no	Öğretmen Cinsiyet	Öğretmen Yaş	Öğretmen Mesleki Kıdem	Görev Yapılan Sınıf
1	Kadın	38	14	4. sınıf
2	Kadın	32	7	4. sınıf
3	Kadın	30	7	4. sınıf
4	Kadın	38	14	3. sınıf
5	Kadın	33	9	3. sınıf
6	Kadın	35	12	2. sınıf
7	Kadın	34	11	2. sınıf
8	Kadın	38	13	2. sınıf
9	Erkek	36	9	1. sınıf

Tablo 1 incelendiğinde, katılımcı sınıf öğretmenlerinin 8’i kadın, 1’i erkektir. Sınıf öğretmenlerinin yaşları 30 ile 38 yaş arasında değişmektedir. Sınıf öğretmenlerinin mesleki kıdemlerinin 7 hizmet yılı ile 14 hizmet yılı arasında değiştiği görülmektedir. Sınıf öğretmenlerinin farklı sınıf seviyelerinde görev yaptığı anlaşılmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracı olarak, araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu yaklaşımı görüşme sırasında irdelenecek bir sorular veya konular listesini kapsamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006, s. 122). Yarı yapılandırılmış görüşme formatı konuşma süresince farklı sorularla konunun açılmasına, farklı çeşitli ortaya çıkmasına ve konu hakkında yeni fikirlere ulaşılmasına yardım etmektedir (Merriam, 2013, s. 88). Yarı yapılandırılmış görüşme formu, sözlü ankettir (Fraenkel, Wallen ve Hyun, 2011, s. 451). Yarı yapılandırılmış görüşme formunu oluşturmak amacıyla, ilk olarak konu ile ilgili alan yazın incelenmiştir. Alan yazın incelenmesinin ardından oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu, nitel araştırma yöntemleri konusunda uzman bir öğretim üyesine, sınıf öğretmenliğinde Türkçe öğretimi alanında uzman bir öğretim üyesine ve sınıf öğretmenliği alanında doktora eğitimi yapan bir sınıf öğretmenin görüşüne sunulmuştur. Uzman görüşleri sonrasında, yarı yapılandırılmış görüşme

formunda çeşitli düzeltme, ekleme ve çıkarmalar yapılmıştır. Hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu pilot olarak bir sınıf öğretmenine uygulanmıştır. Pilot uygulamanın ardından yarı yapılandırılmış görüşme formuna son şekli verilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formu iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde sınıf öğretmenlerinin demografik özelliklerini belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır. İkinci bölümde ise sınıf öğretmenlerinin Türkçe öğretiminde kültürel öğeleri kullanma sıklıkları, amaçları ve kültürel öğeleri kullanmanın faydalarına ilişkin sorular yer almaktadır. Örneğin masal kültürel öğesi ile ilgili şu sorular yer almıştır:

“Masalları Türkçe dersinde kullanma sıklığınız nedir?”

Masalları Türkçe dersinde hangi amaçla kullanıyorsunuz? Dersin hangi bölümünde kullanıyorsunuz? Masal kullanımının derse ve öğrenciye faydaları nelerdir? Açıklar mısınız?”

Verilerin Toplanması

Veriler, araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Olgu bilim araştırmalarında başlıca veri toplama aracı görüşmedir (Yıldırım ve Şimşek, 2006, s. 74; Christensen, Johnson ve Turner, 2015, s. 409; Gliner, Morgan ve Leech, 2015, s. 97). Veriler 2017 yılı nisan ayında toplanmıştır. Araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu, 9 sınıf öğretmenine uygulanmıştır. Sınıf öğretmenleri ile yapılan görüşmeler, öğretmenden izin alınarak ses kayıt cihazına kaydedilmiştir. Görüşmeler, sınıf öğretmenin görevli olduğu sınıflarda, teneffüslerde yapılmıştır. Her bir sınıf öğretmeniyle görüşme ortalama 10 dakika sürmüştür. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda bulunan sorular öncelikle kısaca sınıf öğretmenine açıklanmıştır. Ardından sırayla yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan sorular görüşme yapılan sınıf öğretmenine sorulmuştur. Görüşmeler sırasında sınıf öğretmenlerinin yanlış anladığı sorular için açıklamalar yapılmıştır. Sınıf öğretmenleriyle yapılan görüşmeler, toplamda 93 dakika olmuştur.

Verilerin Analizi

Olgu bilim araştırmalarında veri analizi, yaşantıları ve anlamları ortaya çıkarmaya yöneliktir (Yıldırım ve Şimşek, 2006, s. 75). Verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz kullanılmıştır. Betimsel analizde elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenmekte ve yorumlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006, s. 224). Ses kayıt cihazına kaydedilen görüşmeler, araştırmacı tarafından bilgisayar ortamında yazıya geçirilmiştir. Yazılı olan görüşler defalarca okunduktan sonra, belirli kodlar, kategoriler ve temalar altında gruplandırılmıştır (Creswell, 2012, s. 243). Verilerin analizi sürecinde, araştırmacı tarafından ve nitel araştırma yöntemleri konusunda uzman bir öğretim üyesi tarafından kodlamalar yapılmıştır. Görüşme verilerinin analizinin güvenilirliği için Miles ve Huberman (2015, s. 64) tarafından geliştirilen güvenilirlik formülü [Güvenirlik=Görüş birliği sayısı / (Toplam görüş birliği+Görüş ayrılığı sayısı)] kullanılmıştır. Güvenirlik formülü sonucunda,

Sınıf Öğretmenlerinin Türkçe Derslerinde Kültürel Öğeleri Kullanma Durumlarının İncelenmesi

güvenirlik=.87 bulunmuştur. Bu durum yapılan kodlamaların güvenilir olduğunu göstermektedir. Veriler belirli temalar altında toplanarak, okuyucunun kolayca anlayabileceği bir şekilde sunulmuştur.

Bulgular

Bulgular yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan soru sıralamasına uygun olarak verilmiştir. Her bir kültürel öğeye ait bulgular ayrı başlıklar altında belirtilmiştir. Sırayla şu başlıklar altında bulgular belirtilmiştir: ninni, efsane, destan, masal, türkü, tekerleme, atasözü, bilmece, fıkra.

Ninni Kullanımına İlişkin Bulgular

Görüşme yapılan sınıf öğretmenleri görüşleri incelendiğinde, ninniye Türkçe derslerinde nadiren kullandıkları anlaşılmıştır. Sınıf öğretmenleri Türkçe derslerinde ninni kullanım sıklığına ilişkin şu cevapları vermişlerdir:

“Nadiren (öğretmen 1). Daha çok birinci sınıfta kullanıyorum (öğretmen 2). Hemen hemen hiç kullanmıyorum (öğretmen 3). Çok nadir (öğretmen 4). Temada geçmediği sürece kullanmıyorum (öğretmen 5). Çok nadir (öğretmen 6). Çok nadir (öğretmen 7). Nadiren (öğretmen 8). Bazen kullanıyorum (öğretmen 9).”

Görüşme yapılan sınıf öğretmenlerinin Türkçe dersinde ninni kullanım amaçları incelendiğinde, birinci sınıf öğretmenlerinin ilk okuma-yazma öğretimi sürecinde yararlandıkları görülmektedir. Ayrıca bir başka kullanım amacının öğrencilerin dikkatini çekmek olduğu anlaşılmıştır. Konu ile ilgili olarak görüşme yapılan sınıf öğretmenleri şunları dile getirmişlerdir:

“Derse giriş ve dikkat çekmede (öğretmen 1). Öğrenmeyi kolaylaştırdığı ve dikkat çektiği için, ne zaman ihtiyaç duyarsam (öğretmen 2). Nazım biçimlerinden ninni konusunu anlatacağım zaman dersin başında hazırlık bölümüne ninni ile geçiş yaparım. Dördüncü sınıf öğretmeni olduğum için ninniye dersi dinlemeyen uyku hali gelmiş öğrencilerin derse katılımını sağlamak için dikkat çekme aracı olarak kullandığım olmuştur (öğretmen 3). Yeni bilgi, kültür öğretmek için (öğretmen 4). Dikkat çekme ve konuya dahil etme amaçlı kullanım (öğretmen 5). Birinci sınıfta sesleri verirken kullandım (öğretmen 6). Ses hissettirmede kullanıyorum (öğretmen 7). Konuya giriş bölümünde kullanıyorum. Hatırlaması kolay olduğu için motive oluyorlar (öğretmen 8). Ders içeriğine göre kullanıyorum. Geleneklerimizin bir parçası olan ninnilerin canlı kalmasına olanak sağlıyor (öğretmen 9).”

Efsane Kullanımına İlişkin Bulgular

Görüşme yapılan sınıf öğretmenleri görüşleri incelendiğinde, efsaneyi Türkçe derslerinde nadiren kullandıkları, hatta bazı sınıf öğretmenlerinin hiç kullanmadığı anlaşılmıştır. Sınıf öğretmenleri Türkçe derslerinde efsane kullanım sıklığına ilişkin şu cevapları vermişlerdir:

“Nadiren (öğretmen 1). Konunun içeriğine göre tercih ediyorum (öğretmen 2). Çok sık olmamakla birlikte efsanelere yer veririm. Örneğin Türkçe ders kitabında denk gelen bir metin veya sosyal bilgiler dersinde bir coğrafi bölgeye dair efsane varsa araştırma görevi olarak öğrencilerimi görevlendiririm. Dönem içinde birkaç kez (öğretmen 3). Çok nadir (öğretmen 4). Hiç kullanmadım (öğretmen 5). Kullanmıyorum (öğretmen 6). Türkçe dersi yıllık planında yer verildiği oranda kullanıyorum (öğretmen 7). Müfredatta varsa kullanıyorum (öğretmen 8). Bazen kullanıyorum (öğretmen 9).”

Görüşme yapılan sınıf öğretmenlerinin görüşleri incelendiğinde, Türkçe derslerinde efsane kullanım amaçlarının derse dikkat çekme olduğu anlaşılmıştır. Konu ile ilgili olarak görüşme yapılan sınıf öğretmenleri şunları dile getirmişlerdir:

“Derse giriş ve dikkat çekmede (öğretmen 1). Öğrencilere ilginç geliyor ve daha önceden duydukları ve okudukları için öğrenmeyi kolaylaştırıyor (öğretmen 2). Derse giriş bölümünde dikkat çekmek veya değerlendirme bölümünde yoruma açık konuşmalar, tartışmalar konu üzerinde dinleyenlerin fikrini beyan edebilmesi için efsaneleri kullandım. Yaratıcılık ve hayal gücünü geliştirmeye yardımcı olmakla birlikte efsaneler, olağanüstü durumlar olduğu için öğrencilerin fikirlerini paylaşmakta daha özgür, korkusuz olabilmelerini sağlıyor. Olmayan bir şey üzerinde konuşmak, olan bir şey üzerinde konuşmaktan daha kolay olabiliyor (öğretmen 3). Konuya ilgi çekmek için (öğretmen 4). Efsaneler öğrenci için dikkat çekici oluyor (öğretmen 7). Efsaneyi konu olarak işliyorum. Öğrencilerin hayal dünyasını geliştirdiğini düşünüyorum (öğretmen 8). Dikkat çekme amaçlı kullanıyorum (öğretmen 9).”

Destan Kullanımına İlişkin Bulgular

Görüşme yapılan sınıf öğretmenleri görüşleri incelendiğinde, destanı Türkçe derslerinde nadiren kullandıkları, hatta bazı sınıf öğretmenlerinin hiç kullanmadığı anlaşılmıştır. Sınıf öğretmenleri Türkçe derslerinde destan kullanım sıklığına ilişkin şu cevapları vermişlerdir:

“Hiç kullanmadım. Sadece bilgi olarak verdim (öğretmen 1). Belirli gün ve haftalar (öğretmen 2). Bir dönem içinde bir defa kullandım. Hemen hemen hiç kullanmıyorum (öğretmen 3). Çok nadir (öğretmen 4). Hiç kullanmadım (öğretmen 5). Kullanmıyorum (öğretmen 6). Türkçe dersi yıllık planında yer verildiği oranda kullanıyorum (öğretmen 7). Nadiren (öğretmen 8). Kullanmıyorum (öğretmen 9).”

Görüşme yapılan sınıf öğretmenlerinin görüşleri incelendiğinde, Türkçe derslerinde destanları farklı amaçlarla kullandıkları görülmektedir. Türk tarihinin öğretimi konusunda, dersi ilginç hale getirmek amacıyla Türkçe derslerinde destanların kullanıldığı anlaşılmıştır. Görüşme yapılan sınıf öğretmenleri, Türkçe derslerinde destanları kullanma amacıyla ilgili olarak şunları dile getirmişlerdir:

Sınıf Öğretmenlerinin Türkçe Derslerinde Kültürel Öğeleri Kullanma Durumlarının İncelenmesi

“Türk tarihinin öğretilmesinde öğrenmeyi zevkli hale getiriyor (öğretmen 2). Ders kitabında yer alan metin üzerine eğiliyorum eğer destan yoksa hiç değinmiyorum (öğretmen 3). Konuyu kavratmak için (öğretmen 4). Dersi daha ilginç hale getiriyor (öğretmen 7).”

Masal Kullanımına İlişkin Bulgular

Görüşme yapılan sınıf öğretmenlerinin görüşleri incelendiğinde, masalları Türkçe derslerinde büyük bir sıklıkla kullandıkları anlaşılmıştır. Sınıf öğretmenleri Türkçe derslerinde masalları kullanım sıklığına ilişkin şu cevapları vermişlerdir:

“Sıklıkla kullanırım (öğretmen 1). Çoğunlukla kullanıyorum (öğretmen 2). Oldukça sık masal kullanırız ve canlandırmalar yaparız (öğretmen 3). Çok fazla (öğretmen 4). Genelde kullanıyorum (öğretmen 5). Çok sık (öğretmen 6). Sıklıkla (öğretmen 7). Sık kullanıyorum (öğretmen 8). Çok sık kullanıyorum (öğretmen 9).”

Görüşme yapılan sınıf öğretmenlerinin görüşleri incelendiğinde, Türkçe derslerinde masalları kullanma amaçları farklılıklar göstermektedir. Türkçe derslerinde masalları derse dikkat çekme amacıyla, canlandırmaya uygun olduğu için, okuma alışkanlığı oluşturma amacıyla kullandıkları görülmektedir. Sınıf öğretmenleri Türkçe derslerinde masal kullanımının öğrencilerin yaratıcılığını geliştirdiğini, öğrenmeyi kolaylaştırdığını, hayal dünyalarını geliştirdiğini belirtmişlerdir. Görüşme yapılan sınıf öğretmenleri Türkçe derslerinde masalların kullanım amacı ve faydalarına ilişkin sorulara şu cevapları vermişlerdir:

“Dikkat çekmede gelişmede kullanırım. Masal tamamlatma yaptırım, öğrencilerin yaratıcılığını geliştirdiğini düşünüyorum (öğretmen 1). Türkçemizde her kazanıma ait neredeyse bir masal bulunmakta. Öğrenmeyi kolaylaştırıyor (öğretmen 2). Okuduğunu anlama etkinlikleri çerçevesinde masalları tercih ediyorum masallar daha dikkat çekici ve canlandırmaya uygun. Böylece öğrenciler canlandırma yapma hevesiyle daha konsantre olup tüm detaylara dikkat kesilebiliyor ve bu da konuyu anlamalarını hızlandırıyor (öğretmen 3). Dil gelişimi, kelime hazinesi, doğru konuşma, doğru ses, doğru nefes (öğretmen 4). Dolaylı yoldan öğüt vermek, yanlış olan davranışı hissettirmek ve onlardan sonuç çıkarmalarını istediğimde masallardan yararlanıyorum. Hayal güçlerini geliştirdiğini, gerçekte hayali ayırt etme yetisini kazandırdığını, çıkarımda bulunmayı kolaylaştırdığını düşünüyorum (öğretmen 5). Kısa ve eğlenceli olduğu için çok okuyoruz. Okuma hızı da artmış oluyor böylece (öğretmen 6). Öğrencinin dikkatini çekerek okuma alışkanlığı aşılama için sıklıkla okurum. Bazen tamamını okurken bazen en heyecanlı yerinde bırakırım (öğretmen 7). Dikkat çekmede ve okuma alışkanlığını oluşturmak için kullanıyorum (öğretmen 8). Öğrencinin dinleme, anlama, anladığını yorumlama gibi kazanımlarını geliştirmek için kullanıyorum. Masallar eğlenceli metinler olduğu için bazı derslerin kazanılmasında çok fayda sağlıyor (öğretmen 9).”

Türkü Kullanımına İlişkin Bulgular

Görüşme yapılan sınıf öğretmenlerinin görüşleri incelendiğinde, Türkçe derslerinde türküleri hiç kullanmayan sınıf öğretmenleri olduğu gibi, çok sıklıkla kullanan sınıf öğretmenlerinin olduğu görülmektedir. Sınıf öğretmenlerinin Türkçe derslerinde türkü kullanım sıklığıyla ilgili sorulara vermiş oldukları cevaplar şunlardır:

“Orta sıklıkta kullanırım (öğretmen 1). Bazen (öğretmen 2). Çok sık (öğretmen 3). Çok nadir (öğretmen 4). Hiç kullanmadım (öğretmen 5). Çok sık (öğretmen 6). Nadiren (öğretmen 7). Nadiren (öğretmen 8). Kullanıyorum (öğretmen 9).”

Görüşme yapılan sınıf öğretmenlerinin görüşleri incelendiğinde, Türkçe derslerinde türküleri kullanım amaçlarının farklılıklar gösterdiği anlaşılmaktadır. Bazı sınıf öğretmenleri derse dikkat çekmede, derse giriş bölümünde, dersi eğlenceli hale getirmek amacıyla kullanmaktadırlar. Görüşme yapılan sınıf öğretmenleri, Türkçe derslerinde türkülerin kullanım amacı ve faydaları ile ilgili olarak şunları dile getirmişlerdir:

“Dikkat çekmede, çocukların kültürel öğelere farkındalığını artırır (öğretmen 1). Yeteneğim olsa daha çok kullanırdım çünkü akılda kalıcılığı fazla (öğretmen 2). Derse giriş bölümünde dikkat çekmek için veya ders içinde ilgi çekmek için konuya uygun aklıma gelen türküyü söyleyerek derse devam ediyorum. Müzik dersindeki çalışmalar sonucunda da mutlaka herkesin baştan sona ezbere bildiği bir türkü oldu. Türkü bilen öğrenci o türküde geçen bilmediği kelimelerin anlamını araştırıyor, öğreniyor. Türkünün ait olduğu yöreye uygun bilgi ediniyor mesela oraya ait bir dağ, bir yemek, bir gelenek... (öğretmen 3). Doğru ses, nefes (öğretmen 4). Müzik dersinde öğretiyorum hep birlikte ritim tutarak söylüyoruz (öğretmen 6). Türkçe dersi yıllık planında yer verildiği oranda kullanıyorum. Türkü kullanımı öğrencinin derse ilgisini çekiyor (öğretmen 7). Derse hazırlık kısmında dikkat çekmek amacıyla kullanıyorum (öğretmen 8). Dersin içeriğine göre kullanıyorum. Türküler ile eğlenceli ders işleniyor (öğretmen 9).”

Tekerleme Kullanımına İlişkin Bulgular

Görüşme yapılan sınıf öğretmenlerinin görüşleri incelendiğinde, tekerlemeyi Türkçe derslerinde hiç kullanmayan sınıf öğretmenleri olduğu gibi çok sıklıkla kullanan sınıf öğretmenlerinin olduğu anlaşılmaktadır. Türkçe derslerinde tekerleme kullanım sıklığı ile ilgili soruya, sınıf öğretmenleri şu cevapları vermişlerdir:

“Nadiren (öğretmen 1). Daha çok birinci sınıfta (öğretmen 2). Nadiren (öğretmen 3). Çok fazla (öğretmen 4). Kullanmadım (öğretmen 5). Özellikle okuma yazma öğrenme çalışmalarında sıklıkla kullanırım (öğretmen 7). Çok sık kullanıyorum (öğretmen 8). Bazen kullanıyorum (öğretmen 9).”

Sınıf Öğretmenlerinin Türkçe Derslerinde Kültürel Öğeleri Kullanma Durumlarının İncelenmesi

Görüşme yapılan sınıf öğretmenleri görüşleri incelendiğinde, tekerlemelerin en çok birinci sınıftaki Türkçe derslerinde, ilk okuma-yazma öğretimi sürecinde kullanıldığı anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra, Türkçe derslerinde derse dikkat çekme amacıyla, öğrencilerin konuşmalarına faydalı olduğu için, kelimeleri doğru telaffuz etmeye katkı sağladığı için kullanıldığı belirtilmektedir. Görüşme yapılan sınıf öğretmenleri Türkçe derslerinde tekerleme kullanımı amaçları ve faydaları konusunda şunları dile getirmişlerdir:

“Dikkat çekmede kullanırım, dil gelişimi açısından olumludur. Küçük sınıflarda daha faydalı olduğunu düşünüyorum (öğretmen 1). Öğrencilerin ezber ve hızlı okuma yeteneklerini geliştirdiği için (öğretmen 2). Tekerlemeleri birinci sınıfta öğrencilerime okuma–yazma eğitimi verirken kullandım. Kısa ve kulağa hoş geldiği için tercih ettim. Benzer kelimeler onların daha dikkatli okumasına vesile olduğu gibi sıkılmadan, akıcı ve zevkle okuyabiliyorlar. Tiyatro çalışmamızda sahneyi selamlamada mani ve tekerlemelere yer vermiştik (öğretmen 3). Diksiyon için kullanıyorum. Çocuğun doğru konuşması için çok gerekli ve faydalı (öğretmen 4). Çocukların kelimeleri düzgün telaffuz etmelerini sağlama sürecini eğlenceli kılmak için kullanırım (öğretmen 7). Dersin her aşamasında kullanıyorum. Seri konuşmalarını ve kelimeleri doğru telaffuz etmelerine yardımcı oluyor (öğretmen 8). Dil gelişimi için kullanıyorum (öğretmen 9).”

Atasözü Kullanımına İlişkin Bulgular

Görüşme yapılan sınıf öğretmenlerinin görüşleri incelendiğinde, Türkçe derslerinde atasözünü nadiren kullanan sınıf öğretmenleri olduğu gibi çok sık olarak kullanan sınıf öğretmenlerinin olduğu anlaşılmaktadır. Türkçe derslerinde atasözü kullanım sıklığı ile ilgili olarak sınıf öğretmenleri şunları dile getirmişlerdir:

“Oldukça sık (öğretmen 1). 3. ve 4. Sınıfta daha çok tercih ediyorum (öğretmen 2). Çok sık olmamakla beraber sınıf düzeyi ilerledikçe daha fazla atasözü kullanmaya özen gösteriyorum (öğretmen 3). Bazen (öğretmen 4). Oldukça çok kullanıyorum (öğretmen 5). Yeri geldikçe pek sık değil (öğretmen 6). İşlenen metinlerde yer verilen atasözlerine değiniriz (öğretmen 7). Sık kullanıyorum (öğretmen 8). Çok sık kullanıyorum (öğretmen 9).”

Görüşme yapılan sınıf öğretmenlerinin Türkçe derslerinde atasözü kullanım amaçları ve faydaları incelendiğinde, farklı görüşler olduğu görülmektedir. Sınıf öğretmenlerinin Türkçe derslerinde atasözlerini derse dikkat çekme, konuyu özetlemek ve ders çıkarma amacıyla kullandıkları anlaşılmaktadır. Ayrıca Jean Piaget’in somut işlemler döneminde yer alan ilkökul öğrencilerinin atasözlerini ve deyimleri anlamakta güçlük çektiklerini dile getirmiştir. Türkçe derslerinde atasözü kullanım amacı ve faydaları ile ilgili olarak sınıf öğretmenleri şunları dile getirmiştir:

“Dikkat çekmede, gelişmede. Sonuçta kullanırım. Soyut düşünme becerilerinin gelişmesi, açısından faydalıdır (öğretmen 1). Anlama olarak bu sınıfta daha uygun oluyorlar. Sınıf içinde yaşanan olayların arkasından ilgili atasözünü söylemek atasözünün pekişmesini sağlıyor (öğretmen 2). Somut yaş dönemindeki ilkökul çağındaki öğrenciler, genellikle deyim ve atasözlerini anlamada güçlük çekiyor. Mecaz anlamı fark edebilmeleri onların espri anlayışını kuvvetlendiriyor bununla birlikte daha derin düşünme becerisini geliştiriyor. Türkçe dersinde yazma-konuşma etkinliklerinde seçtiğimiz bir atasözü hakkında fikirlerimizi beyan ediyoruz (öğretmen 3). Duygularımı kısa yoldan anlatmak istediğimde duruma uygun bir atasözü söyleyip anlamlarını sağlayacak ipuçlarıyla durumu anlatmaya çalışıyorum, mecaz anlamı kavratmakta kullanıyorum (öğretmen 5). 2. sınıf ders kitaplarındaki mevcut atasözü ve deyimleri öğreniyoruz (öğretmen 6). Anlatılmak istenen fikri özetlemek ve kısaca anlatmak için atasözlerini kullanırız (öğretmen 7). Konuyu özetlemek ve öğüt vermek için kullanıyorum (öğretmen 8). Bir olayı özetlemek ders çıkarmak amaçlı kullanıyorum (öğretmen 9).”

Bilmece Kullanımına İlişkin Bulgular

Görüşme yapılan sınıf öğretmenlerinin görüşleri incelendiğinde, Türkçe derslerinde bilmece nadiren kullanan sınıf öğretmenleri olduğu gibi sıklıkla kullanan sınıf öğretmenlerinin olduğu anlaşılmaktadır. Sınıf öğretmenleri Türkçe derslerinde bilmece kullanım sıklığıyla ilgili olarak şunları dile getirmişlerdir:

“Nadiren (öğretmen 1). Daha çok birinci sınıfta (öğretmen 2). Pek sık değil (öğretmen 3). Çok fazla (öğretmen 4). Nadiren kullanıyorum (öğretmen 5). Nadiren (öğretmen 6). Sıklıkla her gün kullanırız (öğretmen 7). Sık kullanırım (öğretmen 8). Sık kullanıyorum (öğretmen 9).”

Görüşme yapılan sınıf öğretmenlerinin görüşleri incelendiğinde, Türkçe derslerinde bilmece farklı amaçlarla kullandıkları tespit edilmiştir. Öncelikle derse dikkat çekmek amacıyla, öğrencilerin düşünme becerilerini geliştirmek amacıyla, derisi eğlenceli hale getirmek için, öğrencilerin merak ve araştırma duygularını geliştirmek amacıyla kullandıkları belirlenmiştir. Görüşme yapılan sınıf öğretmenleri, Türkçe derslerinde bilmece kullanımını amaçları ve faydaları ile ilgili olarak şunları dile getirmişlerdir:

“Dikkat çekmede kullanırım dil bilimsel gelişim için faydalıdır (öğretmen 1). Öğrencilerin akıl yürütme ve keyifli zaman geçirmelerini sağlıyor (öğretmen 2). Konu bitiminde boş kalan zamanlarımızda eğlenmek amacıyla kullanıyoruz. Düşünme becerilerini geliştirmek, akıl yürütmek, çok boyutlu düşünme becerisini geliştiriyor. Bilmeceyi doğru cevaplayan çocuklar mutlu oluyorlar kimsenin bilemeyeceği bir bilmece bulmak için çabalyorlar eğleniyorlar, arkadaşlık ilişkileri kuvvetleniyor (öğretmen 3). Dersi ilgi çekici hale getirmek için (öğretmen 4). Konu içinde geçen

Sınıf Öğretmenlerinin Türkçe Derslerinde Kültürel Öğeleri Kullanma Durumlarının İncelenmesi

anlamını bilmedikleri kelimelerin anlamlarını tahmin etmeleri için kullanıyorum (öğretmen 5). Öğrenciler birbirlerine soruyorlar. Araştırma ve merak duyguları geliyor (öğretmen 6). Çocukların dikkatini konuya çekmek bazen dağılan dikkatleri toplamak için kullanırım (öğretmen 7). Dikkat çekmek için ve dersi eğlenceli hale getirmek için kullanırım (öğretmen 8). Dikkat çekme merak uyandırma amaçlı kullanıyorum (öğretmen 9).”

Fıkra Kullanımına İlişkin Bulgular

Görüşme yapılan sınıf öğretmenlerinin görüşleri incelendiğinde, Türkçe derslerinde fıkraları kullanım sıklıklarının farklılıklar gösterdiği anlaşılmaktadır. Türkçe derslerinde fıkraları nadiren kullanan sınıf öğretmenleri olduğu gibi sıklıkla kullanan sınıf öğretmenlerinin olduğu tespit edilmiştir. Görüşme yapılan sınıf öğretmenleri, Türkçe derslerinde fıkra kullanım sıklıkları ile ilgili olarak şunları dile getirmişlerdir.

“Orta sıklıkta (öğretmen 1). Çok nadir (öğretmen 2). Nadiren (öğretmen 3). Bazen (öğretmen 4). Nadiren kullanıyorum (öğretmen 5). Nadiren (öğretmen 6). Sıklıkla (öğretmen 7). Sık kullanırım (öğretmen 8). Bazen kullanıyorum (öğretmen 9).”

Görüşme yapılan sınıf öğretmenlerinin görüşleri incelendiğinde, Türkçe derslerinde fıkraları çeşitli amaçlarla kullandıkları anlaşılmaktadır. Bu amaçlar arasında derse dikkat çekme, öğrencilerin düşünme becerilerini geliştirme, fıkradan dersler çıkarma, öğrencilerin özgüvenlerini geliştirme amacıyla, dersi eğlenceli hale getirmek için Türkçe derslerinde fıkra kullandıkları anlaşılmaktadır. Görüşme yapılan sınıf öğretmenleri Türkçe derslerinde fıkra kullanım amaçları ve faydaları ile ilgili olarak şunları dile getirmişlerdir:

“Girişte, gelişmede ve sonuçta kullanırım. Öğrencinin espri yeteneğinin ve sözel gelişimi açısından faydalıdır (öğretmen 1). Tema içerisinde yer verildiği zaman işliyorum ama ders içerisinde kullanmıyorum çünkü fıkra bilgim yok denecek kadar az (öğretmen 2). Dersin gelişme bölümünde anlama becerisini derinleştirmek için verilen örneklemeler ile birlikte kullanıyorum. Çok yönlü düşünmeye, mizah anlayışını geliştirmeye yardımcı oluyor (öğretmen 3). Ders çıkarma, eğlenme (öğretmen 4). Ders çıkarmalarını ve bir yargıya ulaşmalarını istediğimde kullanıyorum (öğretmen 5). Ders kitaplarında geçiyorsa veya hikâye kitapları arasında varsa okuyoruz. Çocuklar ailelerinden öğrendikleri fıkraları da sınıfta anlatıyorlar. Topluluk içinde konuştukları için kendine güvenleri artıyor. Komik oldukları için derse katılım daha fazla oluyor (öğretmen 6). Çocukların dikkatini konuya çekmek için kullanırım. Bazı fikirleri nükteli bir şekilde anlatımla kalıcılığını arttırmak için kullanırım (öğretmen 7). Dikkat çekmek için ve dersi eğlenceli hale getirmek için kullanırım (öğretmen 8). Dikkat çekme amaçlı kullanıyorum (öğretmen 9).”

Tartışma

Sınıf öğretmenlerinin Türkçe derslerinde kültürel öge kullanım durumlarının incelendiği bu araştırmada, sınıf öğretmenlerinin bireysel farklılıklar göstermekle birlikte kültürel öğeleri Türkçe derslerinde orta sıklıkla kullandıkları belirlenmiştir. İlkokul öğrencilerimizin kendi kültürümüzü tanımaları, benimsemeleri ve içselleştirmeleri açısından olumlu bir durum olarak değerlendirilmektedir. Sınıf öğretmenlerinin Türkçe derslerinde en çok kullandıkları kültürel öğenin masal olduğu tespit edilmiştir. Sınıf öğretmenlerinin Türkçe derslerinde en az kullandıkları kültürel öğenin ise efsane olduğu belirlenmiştir. Masalların çocuğun hayal dünyasına hitap etmesi, ilgi çekici olması nedeniyle sıklıkla kullanıldığı düşünülmektedir. İncelenen kültürel öğelerin kullanım sıklığı, amaçları ve ilkokul öğrencisine faydalarına yönelik sonuçlar ayrı paragraflar halinde belirtilmiştir.

Görüşme yapılan sınıf öğretmenleri görüşleri incelendiğinde, ninniyi Türkçe derslerinde nadiren kullandıkları sonucuna varılmıştır. Görüşme yapılan sınıf öğretmenlerinin Türkçe dersinde ninni kullanım amaçları incelendiğinde, birinci sınıf öğretmenlerinin ilk okuma-yazma öğretimi sürecinde yararlandıkları tespit edilmiştir. Ayrıca bir başka kullanım amacının öğrencilerin dikkatini çekmek olduğu anlaşılmıştır. Ninninin çocuktaki dil gelişimine desteğine yönelik Kabadayı (2009, s. 278), ninnilerde dil uyumu sağlamak için çeşitli söz sanatlarından, ölçü ve uyaktan yararlanıldığı, bu nedenle de anadilin güçlenmesine önemli katkılar sağladığını belirtmiştir. Ayrıca Demiray (1977, s. 18-19) ninnilerin resimlendirilmesiyle hazırlanacak kitapların, özellikle okumaya yeni başlayanlar için zevk alınacak materyaller olduğunu vurgulamıştır.

Görüşme yapılan sınıf öğretmenleri görüşleri incelendiğinde, efsaneyi Türkçe derslerinde nadiren kullandıkları, hatta bazı sınıf öğretmenlerinin hiç kullanmadığı sonucuna varılmıştır. Görüşme yapılan sınıf öğretmenlerinin görüşleri incelendiğinde, Türkçe derslerinde efsane kullanım amaçlarının derse dikkat çekme olduğu belirlenmiştir. Görüşme yapılan sınıf öğretmenleri görüşleri incelendiğinde, destanı Türkçe derslerinde nadiren kullandıkları, hatta bazı sınıf öğretmenlerinin hiç kullanmadığı sonucuna varılmıştır. Görüşme yapılan sınıf öğretmenlerinin görüşleri incelendiğinde, Türkçe derslerinde destanları farklı amaçlarla kullandıkları görülmektedir. Türk tarihinin öğretimi konusunda, dersi ilginç hale getirmek amacıyla Türkçe derslerinde destanların kullanıldığı anlaşılmıştır.

Görüşme yapılan sınıf öğretmenlerinin görüşleri incelendiğinde, masalları Türkçe derslerinde büyük bir sıklıkla kullandıkları sonucuna varılmıştır. Görüşme yapılan sınıf öğretmenlerinin görüşleri incelendiğinde, Türkçe derslerinde masalları kullanma amaçları farklılıklar göstermektedir. Türkçe derslerinde masalları derse dikkat çekme amacıyla, canlandırmaya uygun olduğu için, okuma alışkanlığı oluşturma amacıyla kullandıkları görülmektedir. Sınıf öğretmenleri Türkçe derslerinde

Sınıf Öğretmenlerinin Türkçe Derslerinde Kültürel Öğeleri Kullanma Durumlarının İncelenmesi

masal kullanımının öğrencilerin yaratıcılığını geliştirdiğini, öğrenmeyi kolaylaştırdığını, hayal dünyalarını geliştirdiğini belirtmişlerdir. Benzer bir şekilde Karatay (2007, s. 470), çocuğu eğitme sürecinde masalın, ulusal ve evrensel değerlerin aktarılması ve benimsetilmesinde, çocuğun hayal dünyasının geliştirilmesinde, soyut kavramları algılama yeteneğiyle dili kullanma becerilerinin geliştirilmesinde önemli bir yeri olduğunu vurgulamaktadır. Yine aynı şekilde Göçer (2010, s. 36), Türkçe derslerinde masal anlatmanın öğrenciler için faydalı olacağını dile getirmiştir.

Görüşme yapılan sınıf öğretmenlerinin görüşleri incelendiğinde, Türkçe derslerinde türküleri hiç kullanmayan sınıf öğretmenleri olduğu gibi, çok sıklıkla kullanan sınıf öğretmenlerinin olduğu sonucuna varılmıştır. Görüşme yapılan sınıf öğretmenlerinin görüşleri incelendiğinde, Türkçe derslerinde türküleri kullanım amaçlarının farklılıklar gösterdiği anlaşılmaktadır. Bazı sınıf öğretmenleri derse dikkat çekmede, derse giriş bölümünde, dersi eğlenceli hale getirmek amacıyla kullanmaktadırlar.

Görüşme yapılan sınıf öğretmenlerinin görüşleri incelendiğinde, tekerlemeyi Türkçe derslerinde hiç kullanmayan sınıf öğretmenleri olduğu gibi çok sıklıkla kullanan sınıf öğretmenlerinin olduğu sonucuna varılmıştır. Görüşme yapılan sınıf öğretmenleri görüşleri incelendiğinde, tekerlemelerin en çok birinci sınıftaki Türkçe derslerinde, ilk okuma-yazma öğretimi sürecinde kullanıldığı anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra, Türkçe derslerinde derse dikkat çekme amacıyla, öğrencilerin konuşmalarına faydalı olduğu için, kelimeleri doğru telaffuz etmeye katkı sağladığı için kullanıldığı belirtilmektedir. Göçer'e (2010, s. 351) göre öğrencilerinin zevkle okuyup dinleyip söyledikleri edebî ürünlerden biri tekerlemelerdir. Tekerlemelerle yapılan dil egzersizleri öğrencilerin akıcı konuşma becerisi kazanmalarına önemli işlev görebilir. Tekerleme sayesinde öğrenciler daha akıcı ve daha rahat konuşma becerisi kazanabilirler. Tekerlemeler, eğitim ortamlarında kullanıldığı takdirde çocukların zihinsel ve dilsel becerilerinin gelişiminde önemli bir işleve sahiptirler.

Görüşme yapılan sınıf öğretmenlerinin görüşleri incelendiğinde, Türkçe derslerinde atasözünü nadiren kullanan sınıf öğretmenleri olduğu gibi çok sık olarak kullanan sınıf öğretmenlerinin olduğu sonucuna varılmıştır. Görüşme yapılan sınıf öğretmenlerinin Türkçe derslerinde atasözü kullanım amaçları ve faydaları incelendiğinde, farklı görüşler olduğu görülmektedir. Sınıf öğretmenlerinin Türkçe derslerinde atasözlerini derse dikkat çekme, konuyu özetlemek ve ders çıkarma amacıyla kullandıkları anlaşılmaktadır. Ayrıca Jean Piaget'in somut işlemler döneminde yer alan ilkökul öğrencilerinin atasözlerini ve deyimleri anlamakta güçlük çektiklerini dile getirmiştir. Baş'a (2002, s. 62) göre atasözleri, konuşma ve yazma eğitiminde; ilgi ve merak uyandırma açısından dinleme eğitiminde; metinlerdeki söyleyişleri daha anlamlı hâle getirip, vurgu ve tonlamayı kolaylaştırma açısından okuma eğitiminde kullanılabilir ürünlerdir.

Görüşme yapılan sınıf öğretmenlerinin görüşleri incelendiğinde, Türkçe derslerinde bilmeceleri nadiren kullanan sınıf öğretmenleri olduğu gibi sıklıkla kullanan sınıf öğretmenlerinin olduğu sonucuna varılmıştır. Görüşme yapılan sınıf öğretmenlerinin görüşleri incelendiğinde, Türkçe derslerinde bilmeceleri farklı amaçlarla kullandıkları tespit edilmiştir. Öncelikle derse dikkat çekmek amacıyla, öğrencilerin düşünme becerilerini geliştirmek amacıyla, dersi eğlenceli hale getirmek için, öğrencilerin merak ve araştırma duygularını geliştirmek amacıyla kullandıkları belirlenmiştir. Benzer bir şekilde Sever'e (2008, s. 148) göre, bilmecelerde çarpıcı benzetmeler ve ilginç buluşlar dikkat çekmektedir. Bilmeceler, şiirsel bir anlatımla, çocukları dille kurgulanmış bir zekâ oyununa davet eder. Onları, tüm bildiklerini sınamaya, olaylar ve olgular ile kavramlar arasında anlamsal ilişki kurmaya yöneltmektedir (Sever, 2008, s. 148).

Görüşme yapılan sınıf öğretmenlerinin görüşleri incelendiğinde, Türkçe derslerinde fıkraları kullanım sıklıklarının farklılıklar gösterdiği sonucuna varılmıştır. Türkçe derslerinde fıkraları nadiren kullanan sınıf öğretmenleri olduğu gibi sıklıkla kullanan sınıf öğretmenlerinin olduğu tespit edilmiştir. Görüşme yapılan sınıf öğretmenlerinin görüşleri incelendiğinde, Türkçe derslerinde fıkraları çeşitli amaçlarla kullandıkları anlaşılmaktadır. Bu amaçlar arasında derse dikkat çekme, öğrencilerin düşünme becerilerini geliştirme, fıkradan dersler çıkarma, öğrencilerin özgüvenlerini geliştirme amacıyla, dersi eğlenceli hale getirmek için Türkçe derslerinde fıkra kullandıkları anlaşılmaktadır. Benzer şekilde Göçer'e (2010, s. 256) göre, fıkra etkinlikleriyle öğrencilerin okuduğunu anlama ve anlatma becerileriyle üst düzey zihinsel becerilerinin geliştirilmesini sağlamaktadır.

Araştırma bulguları ve sonuçları bağlamında şu önerilerde bulunulmuştur:

1.Türkçe derslerinde bazı sınıf öğretmenlerinin kültürel öğeleri sıklıkla kullandıkları, ancak bazı sınıf öğretmenlerinin kültürel öğelere ya hiç vermediği ya da nadiren yer verdiği görülmektedir. Türkçe ders kitaplarında kültürel öğelerin artırılmasının uygun olacağı düşünülmektedir.

2.Kültürel öğelerimizden olan türküler pop müzik kültürü altında ezilmektedir. Günümüz ilkokul çocukları popüler kültür müziklerini daha fazla dinlemektedir. Türkçe ders kitaplarında yer alan dinleme metinleri arasında bir adet türküye yer verilebilir.

3.Bu çalışmada ilkokul Türkçe derslerinde kültürel öğelerimizin kullanım amacı ve faydaları incelenmiştir. Yapılacak diğer çalışmalarda, ilkokul hayat bilgisi dersinde, sosyal bilgiler dersinde, müzik dersinde kültürel öğelerin kullanım durumları araştırılabilir.

4.Bu çalışmada ilkokul seviyesinde kültürel öğelerin kullanım durumu incelenmiştir. Yapılacak diğer çalışmalarda ortaokul, lise ve üniversite seviyelerinde kültürel öğe kullanım durumları incelenebilir.

Sınıf Öğretmenlerinin Türkçe Derslerinde Kültürel Öğeleri Kullanma Durumlarının İncelenmesi

Kaynaklar

- Baş, B. (2002). Türkçe temel dil becerilerinin öğretiminde atasözlerinin kullanımı. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12, 60-68.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (12. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Christensen, L., B., Johnson, R., B., Turner, L., A. (2015). *Araştırma yöntemleri desen ve analiz* (Çev. Edt: Ahmet Aypay). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Creswell, J. W. (2012). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches* (4th ed.). United States of America: Sage Publications, Inc.
- Çobanoğlu, Ö. (2012). *Halk edebiyatına giriş 1*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Demiray, K. (1977). *Açıklamalı çocuk edebiyatı antolojisi*, İstanbul: İnkılap ve Aka Kitabevi.
- Eriş, U. (2012), "Sözel iletişim", *iletişim bilgisi* (Ed. Nezh Orhon, Ufuk Eriş), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., Hyun, H. H. (2011). *How to design and evaluate research in education* (8th Edition). New York: McGraw-Hill.
- Gliner, J. A., Morgan, G. A., ve Leech, N. L. (2015). *Uygulamada araştırma yöntemleri: desen ve analizi bütünleştiren yaklaşım* (Çev. Ed.: Selahattin Turan). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Göçer, A. (2010). Türkçe öğretiminde çok uyaranlı bir öğrenme ortamı oluşturmak için seçkin edebî ürünlerden yararlanma, *TÜBAR-XXVII-Bahar*, 341-369.
- Göktuna Yaylacı, F. (2012). "Kültür, toplumsal değişme ve tabakalaşma", *davranış bilimlerine giriş* (Ed. Bilhan Kartal), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Güneş, F. (2007). *Türkçe Öğretimi ve Zihinsel Yapılandırma*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Güvenç, B. (1979). *İnsan ve Kültür*. İstanbul: Remzi Yayınları.
- Helimoğlu Yavuz, M. (1998). *Ortak (anonim) halk edebiyatı, türk halk edebiyatı*, (Ed. Sakine ÖZTÜRK ÇELİK), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Kabadayı, A. (2009). Ninnilerin çocuğun gelişim alanlarına katkılarının içerik açısından incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6 (1), 276-289.
- Kaplan, M. (2011). *Kültür ve dil* (27. baskı). İstanbul: Dergah Yayınları.
- Karatay, H. (2007). Dil edinimi ve değer öğretimi sürecinde masalın önemi ve işlevi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5 (3), 463-475.
- Koç, H. (2007), *Dil ve anlatım 1*, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Kotan, Y. (2012). Mahalli fıkra tipine bir örnek: erzurumlu naim hoca. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7 (3) 1791-1802.
- Küçük, M. (2012). *İletişim kavramı ve iletişim süreci, iletişim bilgisi*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- MEB (2009). *İlköğretim türkçe dersi (1-5. sınıflar) öğretim programı ve kılavuzu*. Ankara: Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basım Evi.
- MEB (2015). *Türkçe dersi (1-8. sınıflar) öğretim programı*. Ankara: Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basım Evi.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber* (Çev. Ed.: Selahattin Turan). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Miles, M. B., Huberman, A. M. (2015). *Nitel veri analizi*. (Çev. Ed Sadegül Akbaba Altun ve Ali Ersoy). Ankara: Pegem Akademi.

- Öztürk, M. (2004). *Sosyoloji 2*, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri* (3. Baskıdan Çeviri). (Çeviri Editörleri: Mesut Bütün, Selçuk Beşir Demir). Ankara: Pegem Akademi.
- Pıllancı, H. (1998). *İslamiyet öncesi türk halk edebiyatı, türk halk edebiyatı*, (Ed. Sakine ÖZTÜRK ÇELİK), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Sever, S. (2008). *Çocuk ve edebiyat*. İzmir: Tudem Yayınları.
- Shaul, D., L. ve Furbee, N. L. (1998). *Language and Culture*. USA: Waveland Press.
- Türk Dil Kurumu Genel Türkçe Sözlük (TDK), Erişim Tarihi: 18.05.2017.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (6. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.